

**Regiovisie
Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling
Zeeland**

**'Voor een veilig Thuis'
2014**

Werkgroep regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling:

Martijn van Poecke, gemeente Middelburg

Jacqueline de Regt, gemeente Terneuzen

Sjef Neve, gemeente Hulst

Olga Idema, gemeente Borsele

Kees Luteijn, gemeente Vlissingen

Suzanne van der Graaf, CZW Bureau

In opdracht van de Stuurgroep CZW Bureau

Goes, juni 2014

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1		
Inleiding	4	
Hoofdstuk 2		
Zeeland als regio	5	
Hoofdstuk 3		
Wat is het doel?	8	
Hoofdstuk 4		
Wat vinden we in Zeeland belangrijk?	10	
Hoofdstuk 5		
Wie heeft hierin een rol?	13	
Hoofdstuk 6		
Hoe geven we dat vorm?	16	
Hoofdstuk 7		
Budget	18	

1. Inleiding

Vanaf 2015 zullen gemeenten gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze verantwoordelijkheid staat omschreven in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning en de Jeugdwet. Voor meer samenhang in beleid dient er Zeeuws breed een gemeenschappelijke visie te zijn op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het ministerie van VWS heeft de centrumgemeenten voor vrouwenopvang opgedragen een regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling te ontwikkelen. De Stuurgroep CZW Bureau heeft op 4 december 2013 de bestuurlijke opdracht gegeven tot het opstellen van een regiovisie.

Binnen dit wettelijk kader krijgen gemeenten ook de opdracht voor het vormen van een Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK). Dit betekent een samenvoeging van het huidige Steunpunt Huiselijk geweld en het Advies en Meldpunt Kindermishandeling. In Zeeland bestaat reeds een duidelijke visie op verschillende onderwerpen. Deze visie op de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling past binnen de bestaande uitgangspunten zoals die met name staan verwoord in de Zeeuwse kadernota Sociaal Domein en Functioneel ontwerp transitie jeugdzorg.

In deze visie wordt consequent gesproken over huiselijk geweld en kindermishandeling. Er is niet gekozen voor de term "geweld in afhankelijkheidsrelaties". Geweld in afhankelijkheidsrelaties slaat nadrukkelijk ook op geweld van professionals jegens volwassenen of kinderen die aan hun zorg zijn toevertrouwd. Zorginstellingen zijn zelf verantwoordelijk voor hun cliënten. Zij dienen ervoor te zorgen dat de mensen die aan hun zorg zijn toevertrouwd veilig zijn. Hiervoor is de "Leidraad Veilige zorgrelatie" beschikbaar. De leidraad gaat over het voorkómen van en omgaan met grensoverschrijdend gedrag en mishandeling in de professionele zorgrelatie. Wanneer een medewerker zich schuldig maakt aan mishandeling is dit allereerst een taak van de betreffende organisatie en de Inspectie voor de Gezondheidszorg. Daar kan men signalen van mishandeling melden. In dergelijke situaties is aldus een andere aanpak noodzakelijk.

1.1 Totstandkoming

Vanuit de Zeeuwse gemeenten is een werkgroep geformeerd die deze visie voorbereidt. De werkgroep is samengesteld uit ambtenaren vanuit verschillende achtergronden en regio's. De werkgroep heeft bij het opstellen van de visie samengewerkt met het Advies en Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt Huiselijk Geweld. Daarnaast zijn experts gevraagd hun input en visie te geven op de aanpak en op de realisatie van het AMHK. Consultatie heeft verder plaatsgevonden via verschillende ambtelijke en bestuurlijke overleggen. Op 27 maart 2014 zijn betrokken organisaties binnen de domeinen veiligheid, zorg en maatschappelijke ondersteuning geraadpleegd via een bijeenkomst. Daar is aan de hand van thema's aan verbreding en verdieping van de regiovisie gewerkt.

1.2 Opbouw van de notitie

In deze notitie staan we eerst kort stil bij de regio. Waarom de provinciale grens als regio voor huiselijk geweld en kindermishandeling wordt beschouwd en welke kenmerken deze regio heeft. Dan worden de doelstellingen gedefinieerd en de definities omschreven. Vanaf hoofdstuk vier gaan we in op de visie die we in Zeeland hebben op de aanpak. We omschrijven wat we belangrijk vinden. Dat hulp doelmatig en effectief dient te zijn en dat bij hulp voor kinderen de veiligheid en liefdevolle ondersteuning voorop staat. Verder bieden we opvang bij voorkeur binnen de eigen sociale omgeving. Vervolgens gaan we in op ieders rol binnen deze visie. Een belangrijk element hierin is de nieuwe positie van het AMHK en de relatie met de lokale teams. In hoofdstuk zes worden de actiepunten geschetst die uit de notitie voortvloeien. Als laatste geven we een beeld van het beschikbare budget waarbinnen de acties dienen te worden uitgevoerd.

2. Zeeland als regio

De Jeugdregio, de regio van de centrumgemeente voor Vrouwenopvang (huiselijk geweld) en de regio van het Veiligheidshuis komen overeen met de provinciale grenzen. Het ligt daarom voor de hand om in de aanpak op kindermishandeling en huiselijk geweld voor dezelfde regio indeling te kiezen. Het betreft de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Sluis, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen.

Gemeente Tholen heeft hier enigszins een bijzondere positie. Per 1 januari 2013 is er in Nederland sprake van een nationale politie. De politieregio's en de politiedistricten zijn opnieuw ingedeeld. Voor de gemeente Tholen betekent dit dat zij per 1 januari 2013 formeel deel uitmaakt van het politiedistrict De Markiezen dat onderdeel is van Brabant. De indeling van deze politiedistricten heeft voor de gemeente Tholen vergaande gevolgen. De gemeente dient samen met Brabantse gemeenten afstemming te zoeken over de inzet van de politie. Dit heeft ertoe geleid dat Tholen sinds 1 januari 2014 is aangesloten bij het Veiligheidshuis in Bergen op Zoom. Echter een groot deel van de zorg wordt de komende jaren in Zeeland ingekocht.

2.1 Kenmerken

In Zeeland wonen meer dan 380.000 mensen op een oppervlakte van ruim 293.000 hectare. Het grenst in het oosten aan Noord-Brabant en aan België in het zuiden. Zeeland is een dunbevolkt gebied. In Zeeland neemt de vergrijzing toe en daarmee ook de behoefte aan zorg. Een deel van de groeiende zorgvraag wordt opgevangen in de informele sfeer. Een aandachtspunt bij deze ontwikkelingen is de aanpak van ouderenmishandeling en het voorkomen dat mantelzorgers overbelast raken.

Uit verschillende Nederlandse onderzoeken blijkt dat een aanzienlijk deel van de Nederlanders ooit in zijn of haar leven slachtoffer is van huiselijk geweld. De schattingen lopen uiteen van 14% tot 45%. Bij de helft gebeurt dat tijdens de jeugd. In de leeftijd van 0 tot 18 jaar zijn ruim 118.000 Nederlandse kinderen blootgesteld aan een vorm van kindermishandeling. Dit is ruim 3% van alle kinderen.¹ Het percentage kinderen dat in Zeeland bij het AMK wordt gemeld neemt de laatste jaren iets toe. Waarschijnlijk heeft dit te maken met invoering van de Wet Meldcode en campagnes die er zijn om sneller te melden.

Zeeuwse samenwerkingspartners zien specifieke kenmerken die van invloed zijn op de manier waarop huiselijk geweld en kindermishandeling zich in Zeeland voordoet. Er is geconstateerd dat er relatief veel gesloten gemeenschappen zijn. Verder zijn er intergenerationele patronen zichtbaar, ouders geven vaak onbewust het geweldspatroon door aan hun kinderen. Daarnaast zien samenwerkingspartners slachtoffers veelvuldig vertrekken naar een andere Zeeuwse regio. Ook is er regelmatig in- en uitstroom van slachtoffers vanuit andere provincies. Opvallend is verder dat eerwaak steeds vaker voorkomt.

Als belangrijkste verschil met de wijze waarop het vraagstuk zich voordoet in vergelijking tot de rest van het land is aangegeven dat het gevoel van schaamte vaker voorkomt. Daardoor is er ook een grotere vraagverlegenheid.

¹ Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van kinderen en jeugdigen, 2011.

2.2 Cijfers 2013²

Advies en meldpunt kindermishandeling 2013

<i>soort</i>	<i>aantal</i>	
Onderzoeken	430	(betreft 763 kinderen)
Adviezen	858	(betreft 1.491 kinderen)
Consulten	127	(betreft 234 kinderen)

Een onderzoek wordt door het AMK uitgevoerd naar aanleiding van de gemelde vermoedens van kindermishandeling. Het onderzoek bestaat uit: huisbezoek(en) aan ouders, tekenen/praten met kinderen vanaf 3 à 4 jaar en het opvragen van informatie bij derden. Wanneer het nodig blijkt een veiligheidsplan op te stellen wordt een familienetwerkberaad georganiseerd.

Advies is een éénmalig telefonisch contact over een vermoeden van kindermishandeling. Advies is anoniem, er worden daarom geen namen van de kinderen geregistreerd, alleen de naam van de adviesvrager.

Een consult bestaat uit twee varianten. Meerdere gesprekken met als doel de consultvrager te ondersteunen in het omgaan met en de aanpak van kindermishandeling. De consultvrager onderneemt naar aanleiding van een gesprek actie en koppelt dit terug aan het AMK. Een andere variant is een beroep doen op de expertise van het AMK. Het AMK sluit dan op verzoek van een professional aan bij een hulpverlenersoverleg of familienetwerkberaad om mee te denken over de aanpak van mishandeling en of de ingezette hulp voldoende is om de kindermishandeling te doen stoppen.

Steunpunt Huiselijk Geweld Zeeland 2013

<i>soort</i>	<i>aantal</i>
Oproepen	1.070
Dossiers	767
Huisverboden	56

6

Een oproep is het eerste contact dat binnenkomt bij de procesregisseurs³ van het SHG. Het kan hier gaan om een melding maar ook om een vraag. Van het totaal aantal oproepen is het grootste deel van de politie afkomstig. De overige oproepen komen via de telefonische hulp- en advieslijn of direct via de professional bij het SHG binnen. De procesregisseur verzamelt na een oproep zoveel mogelijk informatie om de juiste hulp te kunnen inzetten. Na de eerste beoordeling van een oproep wordt besloten of een dossier wordt aangemaakt. Dit betekent in de praktijk ook dat een oproep wordt toegevoegd aan een bestaand dossier en de verzamelde informatie wordt verstrekt aan een reeds bij de zaak betrokken hulpverlener.

Sinds 2009 is een belangrijk onderdeel in de aanpak van huiselijk geweld het opleggen van een huisverbod. Een huisverbod wordt op grond van de Wet tijdelijk huisverbod middels een mandaat van de burgemeester door de hulpofficier van justitie opgelegd. Een huisverbod geldt voor een periode van 10 dagen en kan worden verlengd tot totaal 28 dagen.

Het huisverbod houdt in:

- een last tot het onmiddellijk verlaten van de woning;
- een verbod tot het betreden van, zich ophouden bij of aanwezig zijn in de woning;
- een verbod contact op te nemen met de personen met wie het huishouden wordt gedeeld.

² De cijfers zijn geen weergave van alle activiteiten of werkzaamheden van het AMK en SHG maar geven een beeld van de problematiek en de aanpak.

³ De procesregisseur bewaakt het proces. Is er voor verantwoordelijk dat de zorg- of hulpverlening (al dan niet met spoed) kan worden gestart.

2.3 Samenwerking

In de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in Zeeland reeds een nauwe samenwerking tussen verschillende partners. Met deze partners maken de Zeeuwse gemeenten concrete afspraken over de inzet in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Om deze samenwerking te onderhouden zijn er verschillende overlegstructuren. Er is een beleidsoverleg waar samenwerkingspartners met elkaar de knelpunten in de aanpak bespreken. Daarnaast zijn er intervisiebijeenkomsten om de kwaliteit en eenheid onder werkers te bevorderen. Voor de specifieke aanpak rond het huisverbod wordt er jaarlijks een crosstraining georganiseerd.

Uit de interviews met verschillende experts is de werkgroep een aantal punten opgevallen. Het AMK en SHG hebben ieder hun eigen, specifieke werkwijze en expertise. Zo heeft AMK veel ervaring met Signs of Safety, de veiligheid van kinderen en het doen van onderzoek. Het Zeeuwse SHG is van oudsher afhankelijk van de ketenaanpak en richten zich op procesregie. Zij werken zelf niet outreachend.⁴ Samenvoeging van beide organisaties brengt al deze expertise bij elkaar en leidt op die manier tot sterkere professionals die eenduidig op basis van een gemeenschappelijke visie en expertise breed inzetbaar zijn.

Met name de functie van het AMK staat gevoelsmatig op afstand. Door de nieuwe ontwikkelingen in het sociale domein die leiden tot gebiedsgericht werken zal het toekomstige AMHK hierbij aan moeten sluiten. Dit vraagt een samenwerkende houding van de medewerkers. Samenwerken met de lokale partners wordt heel belangrijk. Het AMHK team zal ondersteunend moeten zijn naar de lokale medewerkers. Persoonlijk contact is essentieel om tot een intensieve samenwerking te komen. Het huidige AMK en SHG hebben op dit moment een brede schakering aan natuurlijke samenwerkingspartners binnen het sociale domein. In de toekomst is het nodig deze samenwerking met lokale partners verder te verbreden en te intensiveren. Bijvoorbeeld met de sociale dienst en de huisarts.

Gemeenten zijn vanaf 2015 bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor het AMHK. De Zeeuwse uitgangspunten voor samenwerking binnen het sociale domein vragen een samenwerkende, oplossingsgerichte houding.

⁴ Op eigen initiatief bij mensen op huisbezoek gaan.

3. Wat is het doel?

Universele verklaring van de rechten van de mens

Artikel 3

Een ieder heeft het recht op leven, vrijheid en onschendbaarheid van zijn persoon.

Internationaal verdrag inzake de rechten van het kind

Artikel 19

Het kind heeft recht op bescherming tegen alle vormen van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing zowel in het gezin als daarbuiten. De overheid neemt maatregelen ter preventie en signalering hiervan en zorgt voor opvang en behandeling.

3.1 Primaire doelen

- Het voorkomen van geweld of mishandeling⁵;
- Het duurzaam beëindigen van het geweld of de mishandeling als dit toch heeft plaatsgevonden;
- Het beperken van de schadelijke gevolgen van het geweld of de mishandeling;
- Indien noodzakelijk is er veilig onderdak. Een plek om tot rust te komen en hulp om weer aan een nieuwe toekomst te bouwen.

8

3.2 Subdoelen

- Openheid over de problematiek bevorderen (zichtbaar maken van het probleem, publiekscampagnes, meldingen bij politie verhogen) én de hulpvraag stimuleren;
- De deskundigheid van professionals bevorderen zodat zij vaardig zijn om signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling te herkennen en actie ondernemen;
- Potentiele slachtoffers weerbaar maken. Dat wil zeggen dat men regie heeft op het eigen leven, een sociaal netwerk ontwikkeld en grenzen kan stellen;
- De intergenerationele overdracht van huiselijk geweld beperken. Het patroon doorbreken, gerichte steun aan kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld, eerder signaleren van problematiek;
- De gemeentelijke verantwoordelijkheid optimaal benutten. Dat wil zeggen, integraal werken, prestatie afspraken maken en vertrouwen op de professionaliteit van de hulpverlener.

⁵ Hier wordt huiselijk geweld en kindermishandeling bedoelt zoals omschreven in de WMO en Wet op de Jeugdzorg, niet zijnde geweld van professionals jegens volwassenen of kinderen die aan hun zorg zijn toevertrouwd.

3.3 Definities

Kindermishandeling:

'Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel'.⁶

Huiselijk geweld⁷:

'Lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring'.⁸

Verwaarlozing:

Een passieve vorm van mishandeling, omdat ouders of verzorgers structureel iets nalaten: het vervullen van de basisbehoeften. Dit kan lichamelijke, psychische of emotionele mishandeling zijn.

Veiligheid:

Het effectief beschermd zijn tegen persoonlijk leed: tegen de aantasting van hun lichamelijke en geestelijke integriteit.

⁶ Wet op de Jeugdzorg

⁷ Dit omvat tevens ouderenmishandeling en eengerelateerd geweld.

⁸ Wet Maatschappelijke Ondersteuning;

4. Wat vinden we in Zeeland belangrijk?

4.1 Dicht bij mensen

Wanneer er sprake is van huiselijk geweld, kindermishandeling of verwaarlozing kan het gezin of een individueel gezinslid op verschillende manieren steun zoeken. Dit kan zijn binnen het eigen sociale netwerk, binnen de lokale voorzieningen of door contact op te nemen met het Advies en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK).

Het gezin, het sociale netwerk rond het gezin en de lokale zorgstructuur als schil daaromheen staan in Zeeland centraal. Dit betekent dat er dicht bij huis actie wordt ondernomen. Zoveel mogelijk casuïstiek wordt in de lokale zorgstructuur opgepakt.

We gaan in Zeeland uit van de eigen kracht van mensen. We hebben goede ervaringen met Signs of Safety en willen deze aanpak voortzetten. Daar waar nodig wordt hulp geboden om mensen te ondersteunen en toe te werken naar een situatie waarin de veiligheid duurzaam hersteld is.

4.2 Respect voor mensen

Ondersteuning en hulp die geboden wordt bij huiselijk geweld en kindermishandeling is ook echt als hulp bedoeld voor deze mensen of kinderen. Dat betekent dat er met de betreffende personen gesproken wordt over de wensen en dromen die zij (nog) hebben, over wat zij willen behouden en bereiken, over hun mogelijkheden en hun zorgen. Om de veiligheid te borgen wordt tevens gesproken over het gedrag van betrokkenen en welke (niet-onderhandelbare) grens aan dit gedrag wordt gesteld. Dit gesprek is er ook met het gezin, de familie, het betrokken sociaal netwerk, de mantelzorger, de betrokken vrijwilliger, tenzij er redenen zijn om dat niet te doen. De hulpverlener zal de betrokkenheid van deze personen benutten bij het versterken van het gezin.

10

4.3 Een ongedeelde aanpak

We vinden het in Zeeland belangrijk dat er voor gezinnen waar huiselijk geweld of kindermishandeling voorkomt een ongedeelde aanpak is. Een goede aanpak is op drie manieren 'ongedeeld':

1. Huiselijk geweld en kindermishandeling worden vanuit één en dezelfde visie benaderd, er is één plan van aanpak voor alle problemen waar het gezin mee te kampen heeft en er is één hulpverlener die gedurende het gehele traject de contactpersoon is tussen de professionals en het gezin. Het doel van het plan van aanpak is het creëren van duurzame veiligheid in het gezin. Daarom bestaat dat plan altijd uit twee onderdelen:

- Het Veiligheidsplan (gericht op het direct stoppen van het geweld en mishandeling);
- Het Herstelplan (gericht op het herstel van de gevolgen voor elk individueel gezinslid en op het opbouwen van gezonde interactie tussen de gezinsleden, ongeacht of ze al dan niet onder één dak wonen).

2. De ongedeelde aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling richt zich op het gehele gezinssysteem. Duurzame veiligheid wordt niet bereikt als de hulpverlening zich alleen richt op de individuele leden van het gezin en niet op hun onderlinge relaties, patronen en interacties. Dat geldt niet alleen voor volwassenen, maar zeker ook voor kinderen. De systeemgerichte benadering vereist een aanpak waarin de betrokken hulpverleners vanuit één plan en één visie met de diverse gezinsleden aan de slag gaan en met het gezin als geheel. Ze overleggen regelmatig met elkaar over de ontwikkelingen in dat gezin en passen hun aanpak daarop aan.

3. In de aanpak verkiezen we drang boven dwang. Drang leggen we op als drukmiddel om de situatie in het gezin te verbeteren. Duidelijk is dat deze hulp niet volledig vrijwillig is maar directief. Het

samenspel en de balans tussen de drang en dwang is hier belangrijk. De veiligheid is allereerst van belang. Door middel van risicotaxatie en triage⁹ wordt het risico ingeschat en bepaald welke inzet er nodig is. Er is procesopvolging en er wordt gekeken of de te volgen stappen ook daadwerkelijk worden uitgevoerd.

4.4 Effectieve inzet

In de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling staat het langdurig borgen van veiligheid voorop. Dit begint bij een goede triage. Een goede triage vereist dat er niet alleen een onderscheid wordt gemaakt tussen complexe en minder complexe zaken, maar ook een analyse van de problematiek op de verschillende leefgebieden en de eventuele oorzaken daarvan (stress, werkloosheid, schulden, middelengebruik, maar bijvoorbeeld ook de inschatting van de aanwezigheid van psychiatrische aandoeningen en verstandelijke beperkingen). Naast de informatie van de gezins- of familieleden zelf, kan bij het maken van die analyse ook gebruik worden gemaakt van informatie over het gezin, de familie of het huishouden, die bekend is bij de Politie en zorgorganisaties. Een beproefd risicotaxatie instrument kan ondersteunend zijn om tot een zorgvuldig besluit te komen.

Op grond van de verworven informatie moet er een plan komen dat voor slachtoffers veiligheid brengt op zowel korte als lange termijn.

Bovenverdenkingsplan

Wanneer er sprake is van een vermoeden van kindermishandeling (elke vorm is mogelijk) waarbij niet (helemaal) duidelijk is wie de dader is, wordt discussie met betrekking tot de waarheidsvinding met de vermoedelijke dader(s) losgelaten. Het met zekerheid weten of (kunnen) bewijzen dat iemand dader is, biedt op zichzelf geen veiligheid. De signalen van het kind spelen hierbij, naar aanleiding van onderzoek, een belangrijke rol. De (vermoedelijke) dader van kindermishandeling wordt dan “boven verdenking” gesteld. Dat wil zeggen dat we de (vermoedelijk) dader met concrete afspraken, die samen met het netwerk in een familienetwerkberaad worden gemaakt, willen behoeden voor verdenkingen van (opnieuw) kindermishandeling in de toekomst.

De veilige afspraken zorgen ervoor dat:

- Het kind veilig is en zich veilig voelt;
- De vermoedelijke dader niet meer beschuldigd kan worden, waardoor medewerking groter is;
- Het informele netwerk mede verantwoordelijk wordt gemaakt voor de veiligheid van het kind.

11

4.5 Deskundige hulp

Doel van het verlenen van hulp is allereerst het brengen van veiligheid en vervolgens het in de eigen kracht zetten van de leden van het gezin waardoor de veiligheid vanuit eigen kracht duurzaam is. Hulpverlening dient stimulerend en motiverend te zijn, maar heeft daarbij ook een helder doel voor ogen. Het gestelde doel dient binnen een redelijk termijn met medewerking van de leden van het gezin bereikt te worden. Dit om veiligheid van kinderen te kunnen waarborgen maar ook omdat de hulp doelmatig en effectief moet worden ingezet. Daarbij vragen bijzondere vormen van geweld zoals ouderenmishandeling, eengerelateerd of seksueel geweld om een passende aanpak die specifieke deskundigheid van hulpverleners vereist. Verder dient oog te zijn voor situaties waarbij sprake is van psychiatrische problemen of noodzakelijk herstel van littekens uit het verleden. Hier kan een individuele behandeling nodig zijn om duurzame verandering in iemands leven te realiseren.

Wanneer de gestelde doelen niet worden bereikt zal er andere hulp of een andere maatregel worden geïnitieerd. Wie hiertoe het initiatief neemt dient te worden vastgelegd in gezamenlijke afspraken.

⁹ Het analyseren van de aard en ernst van de situatie als basis voor het bepalen van het behandeling-, hulpverleningsplan.

4.6 Snel en outreachend!

Bij ernstige situaties van huiselijk geweld of kindermishandeling is een korte reactie tijd na een melding essentieel aangezien mensen vooral de eerste uren na een incident open staan voor hulp. Tijdens crisissituaties dient snel en proactief hulp geboden te worden. Hierbij kunnen politie en hulpverlening elkaar versterken door samen ter plaatse te gaan. Om tot een zorgvuldig besluit te komen zal, bij de inzet van een tijdelijk huisverbod, altijd gezamenlijk door de politie (HovJ) en de hulpverlener het Risicotaxatie Instrument Huiselijk Geweld worden ingevuld.

4.7 Deskundige hulp voor kinderen

Waar kinderen slachtoffer zijn van kindermishandeling of getuige zijn van huiselijk geweld heeft het creëren van een veilige omgeving prioriteit. Daarnaast is het van groot belang om de intergenerationele overdracht te beperken.

Voor de meeste kinderen geldt dat zij profijt hebben van liefdevolle ondersteuning door een niet-professional. Die kan vanzelfsprekend niet door professionals worden geleverd, maar kan wel worden gestimuleerd.

Voor kinderen is het verder belangrijk dat het geheim van de mishandeling wordt doorbroken. Uit onderzoek blijkt dat dit een eerste stap is tot herstel. Hierbij is professionele begeleiding noodzakelijk. Verder moeten kinderen leren dat op conflicten, teleurstelling of stress niet gereageerd moet worden met geweld. In ernstige situaties zal voor kinderen traumabehandeling nodig zijn.

4.8 Opvang

In situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling dient het gezin bij voorkeur in de eigen sociale omgeving te blijven. Daar kan het sociale netwerk steun bieden. Ambulante hulpverlening is hier het uitgangspunt.

Opvang wordt pas georganiseerd als alle andere middelen zijn uitgeput. Het dient als laatste optie. Wanneer opvang noodzakelijk blijkt dient een slachtoffer, indien mogelijk, dicht bij de sociale omgeving te worden gehuisvest. Daarbij is ook het zo veel mogelijk in stand houden van de gezinssituatie van belang. Indien mogelijk worden ook kinderen, bij tijdelijke uithuisplaatsing, zoveel mogelijk bij familie of vrienden ondergebracht.

Daar waar het sociale netwerk niet toereikend is of juist bedreigend, is de opvang de plek waar slachtoffers en hun eventuele kinderen op adem kunnen komen. Vanuit daar kunnen zij hun eigen kracht hervinden om een zelfstandig bestaan op te bouwen. Het hulpverleningsproces in de vrouwen- en crisisopvang richt zich allereerst op het stabiliseren van de crisissituatie. Veiligheid heeft daarbij prioriteit. Vervolgens wordt er toegewerkt naar zelfstandigheid.

Bij de doorstroom en uitstroom uit de opvang kunnen schulden of gebrek aan beschikbare woningen een belemmering vormen. Gemeenten hebben een rol in het wegnemen van deze belemmeringen. Hierdoor zullen mensen niet langer dan noodzakelijk in de opvang verblijven.

5. Wie heeft hierin een rol?

5.1 Inwoners

Inwoners nemen in toenemende mate de eigen verantwoordelijkheid en initiatief in de samenleving. Gemeenten kijken naar de mogelijkheden om mensen een sterker aandeel te geven in het oplossen van problemen. Partijen kunnen elkaar in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling aanvullen en versterken.

Allereerst moet het systeem zo zijn ingericht dat inwoners zelf hun weg kunnen vinden naar advies en ondersteuning. Daar waar hulp wordt geboden wordt verwacht dat iedereen een bijdrage levert aan zijn of haar eigen herstel maar ook aan het herstel van leden van hun sociale netwerk.

Bijvoorbeeld door deel te nemen aan een (familie)netwerkberaad. Daarmee bieden zij steun aan familie en vrienden.

Verder wordt van iedereen verwacht dat zij zorgen omtrent mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling bespreken met een professional. Dit kan via een professional uit hun nabije woonomgeving of via het AMHK dat 24 uur per dag bereikbaar is.

5.2 Medewerkers van professionele organisaties

Diverse organisaties in de lokale zorgstructuur komen situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling in hun dagelijks werk tegen. Met de invoering van de Wet Meldcode hebben zij een protocol hoe te handelen in deze situaties. Professionals moeten, als ze zelf een vermoeden hebben van huiselijk geweld of kindermishandeling, al dan niet na advies ingewonnen te hebben bij experts, ook zelf het gesprek aangaan met de betrokkenen. De meldcode dient hier als leidraad.

5.3 Hulpverleners

Hulpverlening bij huiselijk geweld en kindermishandeling benadrukt en versterkt de eigen kracht van betrokkenen. Stimulerende en motiverende hulpverlening gaat per definitie uit van wat mensen kunnen in plaats van wat ze niet kunnen. Voor hulpverleners betekent het een interactief proces van versterken, ondersteunen, overnemen en weer loslaten dat zich richt op alle leden van het gezin.

Er wordt van samenwerkingspartners (hulpverleners) in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling verwacht dat zij handelingsbekwaam zijn. Zij hebben kennis van en expertise in de volgende methodieken:

- Triple-P
- Signs of Safety
- Signs of Well-Being
- (Familie)netwerkberaden

Hulpverleners werken hierin vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en krijgen het vertrouwen om te handelen vanuit hun deskundigheid.

5.4 Advies en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK)

De gemeenten hebben de wettelijke taak tot het vormen van een AMHK. Wat een samenvoeging van het huidige Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt Huiselijk Geweld betekent.

Het AMHK zal centraal in Zeeland worden georganiseerd en gebiedsgericht werken.

Hiervoor gelden de volgende taken en randvoorwaarden:

- Het AMHK vormt voor Zeeland een centraal punt voor melding, inclusief de bij de melding horende advies- en onderzoeksfunctie;
- Het AMHK staat onder de regie van gemeenten;
- Het AMHK voert namens gemeenten de procesregie in de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld;

- Het AMHK heeft expertise over specifieke vormen van geweld zoals kindermishandeling, verwaarlozing, ouderenmishandeling, eergerelateerd- en seksueel geweld;
- Het AMHK is 24 uur per dag bereikbaar en werkt outreachend;
- Het AMHK geeft gevraagd en ongevraagd advies, denkt mee en ondersteunt bij hoog risicozaken¹⁰, ook zonder formele melding.
- Het AMHK werkt nauw samen met samenwerkingspartners en gemeenten. Dit betekent dat medewerkers van het AMHK de lokale teams persoonlijk kennen, bereikbaar en betrokken zijn en hun deskundigheid delen met samenwerkingspartners;
- Het AMHK stuurt op de resultaten in de aanpak.

Onderzoek naar kindermishandeling wordt uitgevoerd volgens de werkwijze van Signs of Safety. Voordeel van deze werkwijze is dat er tijdens de onderzoeksperiode niet alleen de situatie in beeld wordt gebracht maar er ook direct aan de veiligheid binnen het gezin wordt gewerkt. Ook doorbreekt deze werkwijze direct het geheim van de mishandeling of het huiselijk geweld wat met name belangrijk is voor het herstel van kinderen¹¹. Het door ouders bespreekbaar maken van het geweld tegenover hun kinderen heeft op zichzelf al een therapeutisch effect.

5.5 Gemeenten

Het waarborgen van de veiligheid en ontwikkelingskansen van burgers die hiertoe zelf niet in staat zijn is de verantwoordelijkheid van gemeenten. Hulp bij het herstel van slachtoffers en het weerbaar maken van potentiële slachtoffers vormt hier een onderdeel van. Instrumenten hierbij zijn: preventieactiviteiten, advies, ondersteuning, professionele hulp en het bieden van een veilig onderdak (bij familie of opvang, tijdelijk huisverbod en kinderbeschermingsmaatregelen). In dit kader maken gemeenten prestatieafspraken met aanbieders over de diensten en beschikbaarheid van voorzieningen in de hele breedte van de keten.

5.6 Samenwerkingspartners in dwang en drang

In de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is goede afstemming met de strafrechtelijke keten essentieel. Het optreden van het OM, de Raad voor de kinderbescherming en de politie dienen in het belang van de kinderen en het gezinssysteem te staan. De politie heeft ook een belangrijke preventieve functie. Een alerte houding, zeker door wijkagenten, is onmisbaar.

De Raad voor de Kinderbescherming is een onderdeel van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. In het nieuwe stelsel houdt de Raad voor de Kinderbescherming zijn rol als onafhankelijke, landelijk werkende instantie. Zij vormen de toegang voor jeugdbescherming en hebben de wettelijke bevoegdheid om een onafhankelijk oordeel aan te vragen bij de rechter. Hierdoor is de aansluiting naar het AMHK belangrijk. Als er een duidelijke signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling zijn is het AMHK in eerste instantie degene die voor veiligheid en herstel zorgt¹². De Raad kan daarbij in de rol van drang ondersteuning bieden. Indien dit onvoldoende resultaat biedt kan uiteindelijk op verzoek van de Raad door de rechter dwang worden ingezet.

¹⁰ Daar waar de veiligheid in het geding is.

¹¹ Opvoeden na partner geweld, 2011. Verwey-Jonker Instituut.

¹² Voor de volledigheid moet worden opgemerkt dat een burgemeester bevoegd is om de Raad voor de Kinderbescherming te dwingen de rechter een uitspraak te laten doen, indien er na raadsonderzoek een conflict bestaat tussen de gemeente en de Raad voor de Kinderbescherming.

5.7 Lokale teams¹³

Een lokaal team kan gezien worden als een ‘voorpost’ van het AMHK. Wanneer er sprake is van dreigende escalatie kan een preventieve voorziening als een lokaal team een rol spelen.

Wanneer er sprake is van een casus waarin dreigende kindermishandeling en/of huiselijk geweld gesignaleerd wordt, kan een lokaal team de volgende taken vervullen:

- Bespreekbaar maken van signalen met betreffende gezinsleden en het maken van afspraken;
- Coördineren en afstemmen van de zorg aan betreffend gezin;
- Aanstellen casusregisseur / aanspreekpunt voor het gezin;
- Het bespreken met of overdragen van de casus aan het AMHK wanneer de situatie preventief niet meer is aan te sturen.

Een lokaal team in een gemeente beoordeelt en onderzoekt de casus integraal binnen het gehele sociale domein. Belangrijk is dat een casus vanuit één punt wordt gecoördineerd. Daar waar mogelijk sprake is van een onveilige situatie wordt een zorgvuldige inschatting gemaakt van de risico's. Hierbij wordt risicotaxatie instrument gehanteerd dat ook door de andere samenwerkingspartners, zoals het AMHK, wordt gebruikt. Een risicotaxatie kan als basis dienen voor advies, consult bij het AMHK of in samenspraak met het AMHK kan worden besloten dat een casus wordt overgedragen.

5.8 Veiligheidshuis

Gezien het belang van goede zorg, maar tevens het waarborgen van veiligheid is de samenwerking met de veiligheidsketen van groot belang. Er dient overleg te zijn tussen politie, OM en de procesregisseur van de zorg om vast te stellen hoe straf en zorg elkaar het meest kunnen versterken. Een groot deel van deze afstemming vindt plaats in het Zeeuwse Veiligheidshuis dat daardoor een belangrijke rol vervult in de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor deze afstemming is het uitwisselen van informatie tussen de zorg en strafrechtketen noodzakelijk.

Bij deze afstemming zal indien nodig ook contact worden opgenomen met de ambtenaar Openbare Orde en Veiligheid van de desbetreffende gemeente. Via deze weg wordt de burgemeester geïnformeerd.

Op dit moment wordt vanuit het Veiligheidshuis doelgroepgericht procescoördinatie (zoals de nazorg ex-gedetineerden en de persoonsgebonden aanpak) gevoerd. Deze procescoördinatie dient in samenhang te worden gezien met de coördinatie die vanuit het AMHK wordt gevoerd. Ook hier geldt dat een casus vanuit één punt gecoördineerd dient te worden.

¹³ Definitie lokaal team: Een multidisciplinair (meer generalistisch denkend) team op gemeente-, wijk- of groep-kernenniveau. Andere bewoordingen voor lokaal team zijn: sociaal team, basis team, gebiedsteam of Porthos.

6. Hoe geven we dat vorm?

6.1 Ontwikkelen AMHK

De meerwaarde van het AMHK ligt met name in het hebben van de dezelfde visie op de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld. Er is één plan van aanpak voor alle problemen waar een gezin mee kampt. Een andere meerwaarde van het AMHK is dat er nu één meldpunt is. Daar waar kinderen betrokken zijn bij een situatie van huiselijk geweld wordt nu vaak dubbel gemeld. Een efficiëntieslag wordt verder behaald doordat de aansluiting met netwerkpartners vanuit één organisatie wordt onderhouden.

Zoals in het vorige hoofdstuk is beschreven zal het Zeeuwse AMHK centraal worden ingericht maar gebiedsgericht werken. Het dient daarbij te voldoen aan de wettelijk kaders zoals beschreven in de Wet op de Jeugdzorg en de Wmo en het kader dat in paragraaf 5.4 staat beschreven.

- *Per 1 januari 2015 moet een AMHK worden gevormd. Per 1 januari zal een meldpunt worden georganiseerd en beide teams zullen zo veel mogelijk worden samengevoegd. Vanuit daar kan het AMHK als groeimodel vorm krijgen op basis van de uitgangspunten van deze regiovisie.*

Een onafhankelijke externe partij zal een business- en implementatieplan maken, met daarin minimaal: de wijze van organisatie en communicatie, haalbaarheid samenvoeging team en huisvesting, wijze van aansturing en afstemming, ontwikkelingskosten en, financiering. De uiteindelijke besluitvorming over de invulling van het AMHK is aan de bestuurders van de Zeeuwse gemeenten.

6.2 Deskundigheidsbevordering

Preventie, signalering en interventie bij situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling vergt expertise. Het bevorderen en in stand houden van deze deskundigheid bij medewerkers is allereerst en vooral de verantwoordelijkheid van de eigen organisatie.

- *Daar waar we spreken van netwerkexpertise, zoals bij een huisverbod, zal intervisie en deskundigheidsbevordering centraal worden georganiseerd. Dit is belangrijk om de kwaliteit te verbeteren, op peil te houden en Zeeuwse aanpak eenduidig te houden.*

6.3 Weten welke inzet werkt

We weten nu vrijwel niets over het effect van de hulp bij kinderen en gezinnen. Het is belangrijk te weten welke inzet werkt. Daarvoor dient duidelijk te zijn welke hulp er ingezet wordt.

Door systematisch te werken kunnen we de veiligheid binnen gezinnen vergroten en kunnen we de hulpverlening verbeteren. Op deze manier kan de effectiviteit van de inzet worden gezien. Hierbij gaan we uit van een lerend proces zodat er steeds effectievere hulp zal worden ingezet. Een risicotaxatie instrument zal de professionele intuïtie niet vervangen. Intuïtie blijft belangrijk bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

- *In een situatie van huiselijk geweld of kindermishandeling dient een deskundige, met hulp van anderen, een inschatting te maken van de situatie.*
- *De inzet van hulp is daarbij altijd gebaseerd op een risicotaxatie en een hulpverleningstraject dat consequent wordt ingezet en geëvalueerd.*

De uitdaging waar we voor staan is het aansluiten van alle netwerken op elkaar. Welke casussen worden door de lokale teams opgepakt en welke 'zwaardere' zaken worden door het AMHK behandeld, in het Veiligheidshuis afgestemd of op een andere manier aangepakt. Er dient een heldere structuur te zijn die voor iedereen duidelijk is en op alle lokale structuren aansluit: Waar, wanneer en door wie wordt een melding van geweld in huiselijke kring besproken, getaxeerd en doorgeleid naar zorg en/of veiligheidsircuit.

- *Er zullen uitvoeringsafspraken worden gemaakt tussen samenwerkingspartners en gemeenten waarin verantwoordelijkheden en taken van de lokale teams, het AMHK, procesregisseurs en casusregisseurs duidelijk zijn.*
- *Ook lokaal dient hetzelfde risicotaxatie instrument gebruikt te worden. Op die manier spreken we zowel bij op- als afschalen, als de veiligheid in het geding is, altijd dezelfde taal.*

7. Budget

Voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in 2014 het volgende budget beschikbaar:

Budgetten 2014

Vrouwenopvang	1.188.613
Advies en Meldpunt Kindermishandeling	1.164.623
Steunpunt Huiselijk Geweld	429.397
Huisverbod en hoog risico hulptraject	160.000
Preventie, deskundigheidsbevordering en communicatie	146.101
Totaal	3.088.734

Uitgangspunt bij het vormgeven van de actiepunten uit deze visie is het beschikbare budget. Het huidige budget voor het AMK valt op dit moment binnen de middelen van Bureau Jeugdzorg die afkomstig zijn van de provincie. Deze middelen worden per 1 januari 2015 overgeheveld naar het gemeentefonds van alle Zeeuwse gemeenten. Bij de overheveling van het budget voor het AMK dient rekening te worden gehouden met een korting (4% in 2015, 6% in 2016 en 4% in 2017). Doordat de aanpak verandert, dit geldt in zijn algemeenheid voor de Jeugdzorg, ontstaat er op bepaalde elementen mogelijk een effectiviteitswinst. In de toekomst dient aandacht te zijn voor de verdeling hiervan.

18

De andere budgetten worden gefinancierd uit de decentralisatie uitkering Vrouwenopvang en de gemeentelijke bijdrage aan het SHG. Sinds 2012 is de decentralisatie uitkering opgehoogd voor de uitbreiding van de nieuwe wettelijke taken van het SHG. Deze ophoging is nog niet volledig voor dit doel besteed.

Door een herverdeling van de decentralisatie uitkering Vrouwenopvang wordt vanaf 2015 een structurele ophoging van het budget verwacht. Deze extra middelen worden preventief ingezet om te voorkomen dat opvang nodig is.

De vormgeving van het AMHK is, zowel organisatorisch als inhoudelijk, een intensieve exercitie. Door de samenvoeging van beide teams kan er efficiënter worden gewerkt. Casuïstiek komt op één punt binnen, de aansluiting met lokale teams en het deelnemen aan overleggen gebeurt in één keer namens het AMK en het SHG. Volgens de uitgangspunten in deze visie komen er ook taken bij. De samenwerking met de lokale partners wordt intensiever met als doel om zorgen eerder op te pakken: te voorkomen. Het is aan de projectleider die belast wordt met de vorming van het AMHK om binnen deze inhoudelijke en financiële kaders het AMHK in te richten en hiertoe een bestuurlijk voorstel te doen.